

УДК: 911.3
ББК: 75.11(4)
К–88

Кучерява Г.О., м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ В КРАЇНАХ АДРІАТИЧНОГО ТУРИСТИЧНОГО МЕЗОРАЙОНУ

У статті представлені результати дослідження розвитку туризму в країнах Адріатичного туристичного мезорайону. Схарактеризовані природно-рекреаційні та історико-культурні туристичні ресурси Словенії, Хорватії, Боснії і Герцеговини, Чорногорії та Албанії. Встановлено, що в сучасному стані архітектури, культури, традицій, національної кухні досліджуваного району простежується значний вплив його перебування у складі потужних імперій у минулому. Це додає країнам особливої колоритності та унікальності, позначається на їх туристичній привабливості.

Визначено, що туризм відіграє провідну роль у розвитку економіки країн, зокрема встановлено, що найпопулярнішою серед туристів є Хорватія завдяки вигідному економіко-географічному положенню, сприятливим кліматичним умовам, потужній історико-культурній спадщині, розвиненій туристичній інфраструктурі.

У дослідженні проаналізовано основні статистичні показники, що характеризують розвиток туризму, встановлено особливості динаміки туристичних прибуттів до країн Адріатичного туристичного мезорайону. Надано результати аналізу доходів країн від міжнародного туризму та частки доходів від міжнародного туризму в загальній вартості експорту послуг. Виявлено, що найбільш залежними від міжнародного туризму є Албанія та Чорногорія, частка туризму в експорті послуг яких перевищує 50%. Розкрито

чинники ,що стимулюють розвиток туризму в країнах Адриатичного туристичного мезорайону, зазначено проблеми та встановлено перспективи розвитку туристичної діяльності, враховуючи пріоритетність цієї галузі економіки в державній політиці досліджуваних країн.

Ключові слова: *Адриатичний туристичний мезорайон, туристсько-рекреаційні ресурси, туристичні центри, нові види туризму, динаміка туристичного потоку, доходи від міжнародного туризму.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими та практичними завданнями. Роль і значення туризму в розвитку сучасної світогосподарської системи важко переоцінити. Туризм є однією з пріоритетних галузей економіки багатьох країн і регіонів світу, виступає інструментом ефективного регіонального соціально-економічного розвитку. Найважливішу роль туристичний сектор відіграє в Південноєвропейському туристичному районі, зокрема в країнах східного узбережжя Адриатичного моря – Словенії, Хорватії, Боснії і Герцеговині, Чорногорії та Албанії, які входять до складу Адриатичного туристичного мезорайону. Це нові, молоді незалежні держави, що з'явилися на політичній карті Європи порівняно нещодавно, проте демонструють активну позицію національної туристичної політики щодо розбудови потужної туристичної індустрії. Цей туристичний мезорайон володіє надзвичайними природно-рекреаційними туристичними ресурсами. Його «перлинами» є унікальні міста-музеї просто неба та історико-архітектурні центри, що розташовані безпосередньо на адриатичному узбережжі, зокрема найвідоміші об'єкти світової спадщини ЮНЕСКО – старе місто Дубровника, історичний центр міста Спліт, старовинна частина міста Котор тощо. В архітектурі, культурі, місцевій кухні простежується відбиток панування

на цій території Римської, Візантійської, Османської, Австро-Угорської імперій. Це єдиний європейський туристичний мезорайон з яскраво вираженими ісламськими традиціями (Албанія є єдиною мусульманською країною в Європі), що додає йому певної колоритності та унікальності [4].

Зазначені умови та чинники роблять країни адриатичного узбережжя дуже привабливими та конкурентоспроможними на європейському та світовому туристичних ринках, що підтверджується зростаючим попитом серед туристів і збільшенням туристичного потоку до даного туристичного мезорайону Європи.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Дослідженню проблем та особливостей розвитку туризму в європейському туристичному регіоні та окремих його туристичних мезорайонах у межах країнознавчих туристичних досліджень присвячені численні роботи О. Бейдика, О. Любіцевої, М. Мальської, І. Смаля, І. Гудзеляк, Н. Матвієнко та ін. Однак інтенсивність і динамічність змін у туристичній сфері на європейському континенті й у світі в цілому, загальні світові геополітичні трансформації, переорієнтація векторів туристичної привабливості регіонів і зміни поглядів на мету подорожування вимагають ґрунтовних досліджень ролі та значення туризму в соціально-економічному розвитку окремих туристичних мезорайонів.

Формулювання мети статті. Метою даної статті є дослідження умов і чинників розвитку туризму в країнах Адриатичного туристичного мезорайону, виявлення особливостей і висвітлення сучасних тенденцій туристичної діяльності та визначення ролі туризму в суспільному розвитку даного мезорайону.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Підходи до туристичного та рекреаційного районування світу доволі неоднозначні, що пов'язано з глобальністю та

складністю цього процесу на необхідністю охоплення значних територій, у тому числі територій з різним ступенем розвитку туризму. В даній роботі застосовано підхід до туристичного районування світу О.О. Бейдика [5], який виділяє чотириступеневу систему рекреаційних одиниць, а саме: макрорайони, мезорайони, підрайони, мікрорайони. До макрорайонів належать Європа, Азія, Південна Америка, Північна Америка, Центральна Америка та басейн Карибського моря, Африка, Австралія та Океанія, Антарктида. До складу Європейського туристичного макрорайону належать 13 мезорайонів, одним з яких є Адріатичний туристичний мезорайон [5, 9]. У цій статті розглядаються країни зазначеного мезорайону, які мають безпосередній вихід до Адріатичного моря – Словенія, Хорватія, Боснія і Герцеговина, Чорногорія та Албанія. Саме наявність морського узбережжя є одним з головних чинників розвитку туризму в цих країнах.

У цілому, Адріатичне море належить до басейну Середземного моря, знаходиться між Апеннінським і Балканським півостровами та через протоку Отранто з'єднується з Іонічним морем. Адріатичне море вважається одним з наймілководніших морів акваторії Середземномор'я. Його середня глибина становить лише 240 м, найглибше місце розташоване між італійським містечком Барі та Чорногорією (1230 м). На північ від хорватського міста Задар глибина адриатичних вод не перевищує 100 м.

Характерною особливістю Адріатичного моря є відмінності його західного та східного узбережжя. У рельєфі західного італійського узбережжя переважають низовини з протяжними піщаними пляжами. Східне узбережжя гористе, значно розчленоване та містить велику кількість островів, більша частина з яких перебуває в хорватській частині акваторії моря. Хорватський архіпелаг, що включає 698 островів, 389 скель і 78 рифів, є найбільшим в Адріатичному морі та другим після

Грецького архіпелагу в усьому Середземноморському басейні. На східному узбережжі Адріатичного моря переважають невеликі кам'яні та галькові пляжі, проте в окремих регіонах представлені й піщані пляжі [1].

Адріатичне море омиває береги шести європейських країн – Італії, Словенії, Хорватії, Боснії і Герцеговини, Чорногорії та Албанії. Найпротяжніша берегова лінія характерна Хорватії, де довжина материкового узбережжя та узбережжя островів становить 5835,8 км. При чому, на узбережжя островів припадає майже 70% від загальної довжини берегової лінії країни (4058 км). Італія посідає друге місце за протяжністю берегової лінії в Адріатичному морі, довжина материкового узбережжя становить 1249 км, острівного – лише 23 км. Довжина Адріатичного узбережжя Албанії становить 406 км (396 км материкового узбережжя та 10 км острівного), Чорногорії – 260 км, з яких 249 км – довжина материкового узбережжя, 11 км – острівного. Зовсім незначна ділянка берегів Словенії та Боснії і Герцеговини омивається Адріатичним морем, відповідно 46,6 км і 21,2 км [1].

Аналіз історичних аспектів розвитку туризму в Адріатиці свідчить про його заснування ще від середини XIX ст. Першим курортом у цьому регіоні було хорватське місто Опатія, де був заснований перший яхт-клуб. Тривалий час адріатичне узбережжя було одним з найрозвиненіших туристичних напрямів у соціалістичних країнах [6, 7]. Проте в 90-х роках XX ст. туристична діяльність зазнала значного спаду, причиною чому були військові конфлікти та складна геополітична ситуація в країнах Балканського півострова. Крім цього, застаріла туристична інфраструктура країн регіону не відповідала критеріям якості західноєвропейських країн і була неконкурентоспроможною та ринку туристичних послуг європейського туристичного регіону. Усе це суттєво стримувало розвиток туризму в регіоні. Починаючи з 2000-х років XIX ст. туристична індустрія адріатичного

узбережжя почала бурхливо розвиватися завдяки активній державній політиці щодо залучення іноземних інвестицій в туристичний сектор. Звільнення від сплати окремих податків, застосування додаткових стимулів для капіталовкладень в індустрію туризму, формування зон спеціального державного захисту інвесторів стимулювало розвиток туристичної інфраструктури, зокрема у Словенії, Хорватії, Чорногорії. Уряди цих країн проводять активні заходи щодо популяризації та просування країн на європейському та світовому ринку туристичних послуг. Нині на ринку туристичних послуг також активно представлені туристичні продукти Албанії та Боснії і Герцеговини, які останніми роками демонструють значне збільшення туристопотоку.

Серед країн східного узбережжя Адріатичного моря надзвичайно популярною серед туристів є Хорватія. За підсумками 2017 р., цю країну з туристичною метою відвідало 15,6 млн осіб [3]. Хорватія за кількістю туристичних прибуттів посіла п'єте місце в Південноєвропейському туристичному районі, поступившись лише таким потужним туристичним напрямом, як Іспанія, Італія, Туреччина та Греція.

Розвитку туризму в Хорватії сприяє вигідне економіко-географічне і транспортно-географічне положення, особливі кліматичні умови, значний потенціал історичних і культурних пам'яток різних епох. У Хорватії надзвичайно красива природа. Ця країна вважається одним з найбільш екологічно чистих куточків планети. Більшість морських курортів країни відмічені «Блакитним прапором», що свідчить про чистоту пляжів і безпеку пляжно-купального відпочинку.

Безперечно, туристичними «символами» Хорватії є Дубровник з його історичним центром, палац Діоклетіана в Спліті, Амфітеатр Пули, Плітвіцькі озера, а також численні острови, серед яких найбільш туристично привабливими є

острови Брач, Раб, Лошїнь, Млет, Хвар, Паг, Ластово, Крк тощо [10].

Хорватія пропонує різноманїтнї туристичнї послуги, серед їншого в країні добре розвинений лікувальнo-оздоровчий туризм (як на материковїй частинї, так і на морськoму узбережжі), гїрськoлижний, культурнo-пїзнавальний, екологїчний, сїльськїй туризм. Хорватія визнана свїтовим центром натуризму та нудизму, що пїдкреслює особливостї її туристичного сектору.

Усе бїльшого значення для туристичнїй галузі країни набуває яхтинг як один їз видїв активного вїдпочинку. Державна полїтика спрямована на залучення їноземних їнвестицій у цей вид туризму, збїльшення його популярностї серед туристїв. Зокрема, на державному рївнї здїйснюється пїдготовка яхтсменїв з видачею їм мїжнародних сертифікатїв, реалїзується програма пїдтримки розвитку їнфраструктури яхтового чартеру тощо.

У Хорватїї активно пїдтримуються новїтнї види туризму, зокрема так званий «вїдїрваний» туризм, тобто вїдпочинок без засобїв зв'язку. Результатами державного стимулювання розвитку туризму в Хорватїї є входження країни як туристичного напрямку в провїднї свїтовї рейтинги.

Другим важливим туристичним центром Адрїатики є Словенія [4]. Протяжнїсть берегової лїнії в Словенїї хоча й зовсїм незначна, проте тут зосередженї туристичнї центри свїтового значення. Порторож – найвїдомїший словенськїй курорт, який вїдрїзняється фешенебельнїстю та добре розвиненою туристичною їнфраструктурою. У цьoму морськoму туристичнoму центрі розташованї комфортабельнї готелї, комплекси морськїх і термальних басейнїв, значний вїбїр рекреаційних пропозицій для органїзації СПА- і велнес-турїв.

Неподалїк Порторожа розташоване невелике мїстечко Пيران, яке є дуже привабливим для туристїв завдяки своїй

венеціанській специфічності та середньовічному колориту. Завдяки тривалому співробітництву міста з Венеціанською республікою в сучасному вигляді міської архітектури простежуються італійські риси, що робить Піран надзвичайно цікавим з туристичного боку. Крім цього, Піран славиться своєю кухнею, яка представлена як словенськими, так і італійськими стравами.

Ще одним важливим туристичним центром Словенії на узбережжі Адріатичного моря є містечко Ізола, яке вважається ідеальним місцем для організації сімейного та молодіжного відпочинку. Цей курорт славиться найчистішими пляжами та добре розвиненою туристичною інфраструктурою, яка грамотно вбудована в міське середовище для забезпечення потреб туристів. В Ізолі активно розвивається івент-туризм на основі місцевих музичних молодіжних фестивалів та поширення індустрії культури.

На південному заході Словенії, у безпосередній близькості з італійським кордоном і містом Трієст, розташоване найбільше місто словенського узбережжя – Копер. Близькість до Італії та особливості історичного розвитку міста позначилися на його архітектурі, культурі, традиціях, кулінарії, що посилює туристичну конкурентоспроможність Копера. Крім туристичних, це місто виконує важливі транспортні функції, оскільки є найбільшим морським портом Словенії, забезпечуючи розвиток міжнародних зв'язків і зовнішньої торгівлі країни.

Останніми роками міцні позиції в рейтингу світових топових місць для відпочинку, зокрема літнього, закріпила за собою Чорногорія. Чорногорський регіон вважається одним із нових туристичних центрів, що характеризується екологічністю, природною красою, дивовижною історико-культурною спадщиною. Цей регіон досить популярний серед туристів, оскільки пропонує значну кількість

варіантів для тихого сімейного відпочинку за демократичними цінами.

Туризм у Чорногорії посідає одне з провідних місць в економіці країни, частка туризму у ВВП Чорногорії стабільно збільшується, туристична сфера забезпечує зайнятість місцевого населення, надаючи місця для працевлаштування.

Серед туристичних об'єктів Чорногорії слід відмітити монастир Острог, який є духовною святинею країни, Скадарське озеро – природний ареал мешкання пеліканів і гніздування птахів, об'єкт світової спадщини ЮНЕСКО – національний парк Дурмітор і його гірськолижний курорт Жабляк, найбільший у Європі та другий у світі каньйон річки Тара, глибина якого становить 1300 м. Популярними міжнародними курортами Чорногорії є міста Будва, Ульцинь, Петровац, Бечичі, Мілочер та ін. Окремо слід зазначити місто Котор – одне із середньовічних міст на Адріатичному узбережжі. Місто відоме не лише своєю історичною спадщиною, а й значною кількістю фестивалів, карнавалів, фольклорних свят, які запрошують туристів до Котора [2, 7].

Останнім часом усе більшої популярності серед туристів набуває Албанія. Ця країна омивається Адріатичним та Іонічним морями. Найпривабливішою курортною зоною в країні вважається саме її прибережна частина. Головними курортами Албанії є Дуррес, Влера та Саранда.

Дуррес – одне з найдавніших міст Албанії, яке було засновано ще 627 р. до н.е. греками. Це головний морський порт країни та другий після Тирани промисловий центр. Місто володіє унікальними пам'ятками історії та архітектури, серед яких римські руїни та укріплення, римський амфітеатр, залишки венеціанських і візантійських фортець, які досить цікаво прикрашають його індустріальну частину. Привабливими туристичними об'єктами Дурреса є вілла короля Ахмета і Зогу, першого

президента й надалі короля Албанії, головна мечеть Дурреса, Церква святого Павла, яка виконана у візантійському стилі та привертає увагу своїми витонченими формами та убранством. Гарно збереглися у Дурресі римські лазні, які є основою для розвитку оздоровчого туризму в регіоні. В околицях міста знаходиться морський курорт Дуррес-пляж, який приваблює туристів довгими піщаними пляжами, що в цілому не характерно для східного адриатичного узбережжя [7, 8].

Одним із головних морських курортів Албанії є місто Влера, унікальність якого полягає в його фізико-географічному розташуванні. Місто розташоване на південному заході країни, де Адриатичне море зустрічається з Іонічним морем, що надає прибережним водам надзвичайного кольору. Місто Влера є початком Албанської Рів'єри, важливим туристсько-рекреаційним центром країни. Окрім природних туристсько-рекреаційних ресурсів, Влера має цікаві історичні та культурні пам'ятки, серед яких фортеця Порто-Палермо, мечеть Мурадїє, античний амфітеатр Орикум, монастир святої Марії, історичний музей і музей незалежності Влери та інші. Саме поєднання різних видів туристсько-рекреаційних ресурсів та наявність досить розвиненої туристичної інфраструктури сприяє підвищенню туристичної привабливості даного туристичного центру [8].

Серед природних туристсько-рекреаційних ресурсів Албанії слід також відмітити її озера. На території країни розташоване найглибше та найдавніше озеро балканських країн – Охридське озеро, яке включено до списку Світової спадщини ЮНЕСКО [2]. На кордоні з Чорногорією розташоване озеро Шкодер, яке є унікальним заповідником дикої природи. Найкрасивішим озером країни, на думку місцевих мешканців, є невелике гірське озеро Коман.

Найменшу протяжність берегової лінії в межах досліджуваного туристичного мезорайону має Боснія і Герцеговина. Єдине в країні місто, що має вихід до моря – це Неум, невеличке містечко, яке розташоване на півдні країни. Майже вся економіка цього міста тримається саме на туристичній діяльності та доходах від туризму. При чому, значну частину прибутків місто отримує від транзитних туристів, які подорожують із хорватського Дубровника до Чорногорії.

Туристів у країні також приваблює природна краса гірських масивів (9/10 території розташовано в межах Дінарського нагір'я) та цілющі мінеральні джерела [9]. Особливої уваги варті історичні пам'ятки, пов'язані з особливостями набуття країною незалежності, а також архітектурні специфічні риси міст (мечеті, великі ринки, архітектурно-планувальні схеми будинків і їхнє вбрання тощо), що є наслідком історичного розвитку країни та її поляризації за етнічним принципом. Для міст Боснії і Герцеговини притаманний неповторний колорит поєднання турецько-балканського та європейського типів забудови. Головними туристичними центрами є міста Сараєво, Мостар, Требіне, гірськолижний курорт Яхорина.

Аналіз геопросторових особливостей функціонування туристичного ринку країн Адріатичного туристичного мезорайону засвідчує доволі неоднорідний його розвиток в окремих країнах.

Безперечним лідером за кількістю туристичних прибуттів серед досліджуваних країн є Хорватія (табл. 1). Цю країну 2017 р. відвідало 15,5 млн туристів, що становить майже 6% від загальної кількості туристів у країнах Південної Європи (266,2 млн осіб). Слід зазначити, що приріст туристів у Хорватії 2017 р. порівняно з 2016 р. становив 11,4%. У цілому за період 2010 – 2017 рр. кількість туристів, що відвідали Хорватію, збільшилась у 1,7 рази [3, 11].

На другому місці за кількістю міжнародних туристів у межах досліджуваного регіону розташувалась Албанія. Цю країну 2017 р. відвідало 4,6 млн туристів, що на 12,3% більше, ніж за попередній рік. У цілому за 2010 – 2017 рр. кількість туристів в Албанії збільшилась у 2,1 раза [3, 11].

Найбільш динамічними темпами 2017 р. щодо 2016 р. збільшилася кількість туристичних прибуттів у Боснії і Герцеговині (15,7%) і в Словенії (15,4%).

Таблиця 1

Кількість міжнародних туристичних прибуттів до країн Адріатичного туристичного мезорайону, млн осіб*

	010	011	012	013	014	015	016	017
Хорватія	,111	,927	0,369	0,948	1,623	2,683	3,809	5,593
Албанія	,191	,469	,156	,857	,341	,784	,07	,643
Словенія	,869	,037	,156	,259	,411	,707	,032	,586
Чорногорія	,088	,201	,264	,324	,35	,56	,662	,877
Боснія і Герцеговина	,365	,392	,439	,529	,536	,678	,777	,922

*складено за даними [3, 11]

Таблиця 2

Доходи від міжнародного туризму в країнах Адріатичного туристичного мезорайону, 2016 р.*

	Доходи від міжнародного туризму, млн дол. США	Частка доходів від міжнародного туризму в загальній вартості експорту, у%
Хорватія	9820	38,8
Словенія	2 627	7,6
Албанія	1 821	52,9
Чорногорія	978	55
Боснія і Герцеговина	770	12,8

*складено за даними [11]

Аналіз доходів країн Адріатичного туристичного мезорайону у 2016 р. свідчить про значну їх диференціацію [11]. Найбільші прибутки від міжнародного туризму отримала Хорватія, проте найзалежнішими від експорту туристичних послуг є Чорногорія та Албанія, що підкреслює важливість туристичного сектору в економіці цих країн.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальших розвідок з цього напрямку. Аналіз особливостей розвитку туризму в країнах Адріатичного туристичного мезорайону дозволяє стверджувати, що важливою рисою курортів узбережжя Адріатики є їхня екологічність, оскільки вони вважаються найбільш екологічно безпечними в усьому Середземномор'ї. Основними чинниками, що стимулюють розвиток туризму в цих країнах, є унікальні природні туристсько-рекреаційні ресурси, які пов'язані безпосередньо з виходом до Адріатичного моря, а також мальовничими гірськими ділянками в поєднанні з лісами, озерами, цілющими мінеральними джерелами. Туристично привабливим є особливий колорит міст і містечок, що проявляється в архітектурі, культурі, місцевих традиціях і кухні та є наслідком тривалого існування країн адріатичного узбережжя під владою могутніх імперій – Римської, Візантійської, Османської, Австро-Угорської. Наявність на території країн як християнських, так і мусульманських сакральних об'єктів значно відрізняє даний туристичний мезорайон від решти європейських туристичних районів і позитивно впливає на розвиток культурно-пізнавального та сакрального видів туризму. На території країн зосереджена значна кількість археологічних пам'яток – залишки античних міст, пам'ятники кам'яного віку, що також підкреслює туристичну унікальність району.

У цілому в країнах Адріатики помітно нижчі ціни на туристичні послуги у порівнянні з іншими туристичними регіонами Південної Європи, а для самого Адріатичного

туристичного мезорайону характерна значна внутрішня диференціація цін та туристичні послуги, що дає можливість задовольнити будь-які туристичні потреби. Чинниками туристичної привабливості досліджуваного туристичного мезорайону також є особливості менталітету місцевого населення, а саме доброзичливість до туристів і щира гостинність. Крім цього, туристів у регіоні також приваблює оригінальність національної кухні та цікаві напрями гастрономічного туризму.

Попри всі переваги, усе ж таки в розвитку туризму в країнах Адріатичного туристичного мезорайону існують проблеми, які потребують скорішого вирішення. Необхідним є посилення заходів безпеки для туристів, поліпшення стану туристичної інфраструктури в окремих регіонах, забезпечення повної ясності в правових питаннях, зокрема щодо прав власності на землю, що стримує надходження інвестицій в туристичний сектор. Крім цього окремої уваги потребують питання удосконалення якісних характеристик туристичних послуг, що надаються туристам. Всі ці проблеми підлягають детальному подальшому дослідженню.

ЛІТЕРАТУРА

1. Encyclopaedia Britannic. Adriatic Sea
URL: <https://www.britannica.com/place/Adriatic-Sea> (дата звернення: 20.01.2019).
2. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization URL: <http://whc.unesco.org> (дата звернення: 20.01.2019).
3. UNWTO Tourism Highlights 2018 Edition.
URL: http://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2018.pdf (дата звернення: 20.01.2019).
4. Бейдик О.О., Сировець С.Ю. Порівняльна характеристика Адріатичного туристського мезорайону та Греції. *Географія та туризм*. Вип. №21.

URL: <http://www.geolgt.com.ua/images/stories/zbirnik/vipusk21/v216.pdf> (дата звернення: 20.01.2019).

5. Бейдик О.О. Рекреаційна географія : навчально-методичний комплекс дисципліни. Київ: Обрії, 2007. 96 с.
6. Гудзеляк І., Уманців Б. Хорватія: Суспільно-географічна характеристика. Львів, ЛНУ, 2002. 134 с.
7. Мальська М.П., Гамкало М.З., Бордун О.Ю. Туристичне краєзнавство. Європа. Київ: ЦУЛ, 2009. 224 с.
8. Мальська М., Завадовський Т. Теоретико-методичні підходи до туристично-країнознавчого дослідження (на прикладі Албанії). *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*, 2008. Вип.24. С. 179–186.
9. Масляк П.О. Рекреаційна географія: навч. посіб. Київ: Знання, 2008. 343 с.
10. [Матвієнко Н. М.](#), Денисюк Ю. М. Сучасний стан та перспективи розвитку туризму Хорватії. [Географія та туризм](#). Київ, 2012. Вип. 23. С. 187–193.
11. Світовий атлас даних. URL: <https://knoema.ru/atlas> (дата звернення: 20.01.2019).

REFERENCES

1. Encyclopaedia Britannic. Adriatic Sea URL: <https://www.britannica.com/place/Adriatic-Sea> (дата звернення: 20.01.2019).
2. United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization URL: <http://whc.unesco.org> (дата звернення: 20.01.2019)
3. UNWTO Tourism Highlights 2018 Edition. URL: http://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2018.pdf (дата звернення: 20.01.2019).
4. Beydik O.O., Syrovets S. Y. Porivnialna kharakterystyka Adriatychnoho turystskoho mezoraionu ta Hretsii. Neohrafiia ta turyzm. Vyp. №21. URL: <http://www.geolgt.com.ua/images/stories/zbirnik/vipusk21/v216.pdf>

5. Beidyk O.O. Rekreatsiina heohrafiia : navchalno-metodychnyi kompleks dystsypliny. Kyiv: Obrii, 2007. 96 s.
6. Hudzeliak I., Umantsiv B. Khorvatiia: Suspilno-heohrafichna kharakterystyka. Lviv, LNU, 2002. 134 s.
7. Malska M.P., Hamkalo M. Z., Bordun O. Yu. Turystychno kraieznavstvo. Yevropa. Kyiv: TsUL, 2009. 224 s.
8. Malska M., Zavadovskyi T. Teoretyko-metodychni pidkhody do turystychno-kraioznavchoho doslidzhennia (na prykladi Albanii). Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii mizhnarodni vidnosyny, 2008. Vyp.24. C. 179–186.
9. Masliak P.O. Rekreatsiina heohrafiia: navch. posib. Kyiv: Znannia, 2008. 343 s.
10. Matviienko N.M., Denysiuk Yu. M. Suchasnyi stan ta perspektyvy rozvytku turyzmu Khorvatii. Heohrafiia ta turyzm. Kyiv, 2012. Vyp. 23. S. 187–193.
11. Svitovyi atlas danykh. Edition. URL: http://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2018.pdf

Kucheriava H.O. The peculiarities of tourism development in the Adriatic tourist district. The results of the study of tourism development in the Adriatic tourist district are presented in the article. It is regarded conditions and factors of formation of tourist attractiveness of the countries in the given region. With a favorable economic and geographical position, the region has a great tourist and recreational potential, cultural and historical monuments at the world level and the developing tourism industry.

The natural, recreational, historical and cultural tourist resources of Slovenia, Croatia, Bosnia and Herzegovina, Montenegro and Albania are described. It is established that natural tourist resources play the important role in the development of tourism and recreational activities. The area is considered as one of the most environmentally friendly corners of the planet with an extremely beautiful nature and clean beaches.

It is researched that current state of architecture, culture, traditions national and cuisine in the region influenced significantly on its presence, as it was a part of powerful empires in the past. This phenomenon gives the countries of the area particular colorfulness and uniqueness and effects on their tourist attractiveness.

It is determined that tourism plays a leading role in the development of the economy of these countries, in particular, it is established that Croatia is the most popular among tourists by virtue of favorable economic and geographical position, good climatic conditions, powerful historical and cultural heritage, developed tourist infrastructure. The country has well-developed medical and recreational, skiing, cultural-cognitive, ecological, rural tourism. It is a world center of naturism and nudism.

The main tourist centers of the Adriatic tourist region are described. It is mentioned new types of tourism, which are developing in the countries of this region, namely yachting, rest without communication, wellness tourism and event tourism.

The study analyzed main statistical indicators that characterized the development of tourism and it established the peculiarities of the dynamics of tourist arrivals to the countries of the Adriatic tourist district. The results of the analysis of the income of the countries from international tourism and the share of revenues from international tourism in the total export value were presented. It was found that Albania and Montenegro were dependent on international tourism as the share of tourism in the export of services exceeded 50%. The problems and the prospects of development of tourist activity were researched in the Adriatic tourist district, taking into account the priority of this branch of economy in the state policy of the studied countries,

Keywords: *Adriatic tourist district, tourist and recreational resources, tourist centers, new types of tourism, dynamics of tourist flow, revenues from international tourism.*

Кучерявая А.А. Особенности развития туризма в странах Адриатического туристического мезорайона. В статье представлены результаты исследования развития туризма в странах Адриатического туристического мезорайона. Раскрыты условия и факторы формирования туристической привлекательности стран данного района. Имея выгодное экономико-географическое положение, район обладает значительным туристско-рекреационным потенциалом, культурно-историческими памятниками мирового масштаба и туристической индустрией, которая развивается.

Дана характеристика природно-рекреационных и историко-культурных туристических ресурсов Словении, Хорватии, Боснии и Герцеговины, Черногории и Албании. Выявлено, что в развитии туристско-рекреационной деятельности этих стран особое значение имеют природные рекреационные ресурсы. Район считается одним из экологически безопасных уголков планеты с живописными пейзажами и чистыми пляжами.

В современном состоянии архитектуры, культуры, традиций, национальной кухни исследуемого района прослеживается существенное влияние его пребывания в составе мощных империй в прошлом. Это придает странам особую колоритность и уникальность, формируя их туристическую привлекательность.

Выявлено, что туризм играет ведущую роль в развитии экономики исследуемых стран, в частности говорится о том, что среди туристов наиболее популярной является Хорватия благодаря выгодному экономико-географическому положению, благоприятным климатическим условиям, значительному историко-культурному наследию, развитой туристической инфраструктуре. В стране представлен лечебно-оздоровительный, культурно-познавательный, горнолыжный, экологический, сельский туризм. Это мировой центр натуризма и нудизма.

Дана характеристика основных туристических центров Адриатического туристического мезорайона. Определены новые виды туризма, которые получают развитие в странах этого района, а именно яхтинг, отдых без средств связи, велнес-туризм, ивент-туризм.

В работе проанализированы основные статистические показатели, характеризующие развитие туризма, выявлены особенности динамики количества прибывших туристов в страны Адриатического туристического мезорайона. Представлены результаты анализа доходов стран от международного туризма и доли доходов от международного туризма в общей стоимости экспорта услуг. Отмечено, что наиболее зависимы от международного туризма Албания и Черногория, доля туризма в экспорте услуг которых превышает 50%. Перечислены проблемы и определены перспективы развития туристической деятельности в странах Адриатического туристического мезорайона, учитывая приоритетность этой отрасли экономики в государственной политике исследуемых стран.

Ключевые слова: *Адриатический туристический мезорайон, туристско-рекреационные ресурсы, туристические центры, новые виды туризма, динамика туристического потока, доходы от международного туризма.*